

prof. Czesława Frejlich
Wydział Form Przemysłowych
Akademia Sztuk Pięknych w Krakowie
ul. Smoleńsk 9, 31-108 Kraków
tel. 605.39.86.85
czeslawa.frejlich@2plus3d.pl

Recenzja pracy doktorskiej mgr Joanny Jurgi

napisana na wniosek Komisji ds. Nauki i Ewaluacji Akademii Sztuk Pięknych w Gdańsku

Recenzje sporządziłam na podstawie: portfolio oraz rozprawy doktorskiej wykonanej pod kierunkiem dr hab. Bogumiły Józwickiej oraz promotorki pomocniczej dr hab. Marty Flisykowskiej pt. *System Marice. Poczucie bezpieczeństwa w przestrzeni. Projektowanie przestrzeni o działaniu terapeutycznym z uwzględnieniem życia w izolacji na przykładzie Habitatu Lunares.*

Biogram

Joanna Jurga studia licencjackie ukończyła w 2012 roku na Wydziale Sztuki Nowych Mediów w Polsko-Japońskiej Akademii Technik Komputerowych w Warszawie. Magisterium obroniła na Wydziale Wzornictwa w warszawskiej Akademii Sztuk Pięknych w roku 2015. W dwa lata później podjęła studia na Międzywydziałowych Środowiskowych Studiach Doktoranckich w gdańskiej Akademii Sztuk Pięknych. Zawodowo zajmuje się projektowaniem produktu, grafiki użytkowej oraz architekturą wnętrz. W latach 2012-2016 była współwłaścicielką firmy Mortis Design zajmującej się projektowaniem funeralnym, a w latach 2015-2018 firmy Nurn. Jako pedagog związana była z Akademią Sztuki w Szczecinie w latach 2018/2019. Od 2020 roku wykłada w School of Form w Warszawie. Była komandorką misji Mission 9 L.E.A.R.N i Mission Control w Pile w 2018 roku. Z instytucją tą wiąże dalszą perspektywę zawodową. Jako kuratorka i projektantka była odpowiedzialna za dwie wystawy w ramach Łódź Design Festival – „Office of the Future” w 2019 roku oraz „Matrice_relax” w 2020 roku. Jej prace funeralne były pokazywane na wystawach zbiorowych: w 2018 roku w Muzeum Narodowym w Krakowie na wystawie „Z drugiej strony rzeczy. Polski dizajn po 1989 rok”, roku później w Libby Leshogold Gallery w Vancouver na wystawie „Designing Death. An Exhibition of Contemporary Funerary Architecture and Objects”. Jest laureatką konkursu Jutronauci, gdzie otrzymała tytuł Jutronautyki 2018.

Rozprawa doktorska

Praca doktorska składa się z opracowania pisemnego i projektu przestrzeni relaksacyjnej *Martice_relax* pokazanej w ramach Łódź Design Festival w 2020 roku. Pierwsza część opracowania jest podstawą teoretyczną stanowiącą bazę projektu. Punktem wyjścia była potrzeba poczucia bezpieczeństwa osób znajdujących się w izolacji. Autorka nie odwołuje się do konkretnych teorii psychologicznych, choćby do piramidy potrzeb Masłowa, gdzie bezpieczeństwo zajmuje drugą pozycję po potrzebach fizjologicznych czy obecnie znaczącej Shaloma Schwartza, w której bezpieczeństwo – społeczne, w relacji z innymi i wewnętrzne –

nie jest traktowane jako pojedyncza wartość, ale jako kategoria¹. W swoich rozważaniach odwołuje się do własnych doświadczeń i spostrzeżeń, do praktyk przyjętych w innych kulturach, jak: joga, medytacja czy akupunktura. Uważa, że we współczesnym obrazkowym świecie zmysł wzroku jest przez projektantów przeceniany. Wielozmysłowość, synestezja, a szczególnie pobudzanie innych zmysłów, głównie dotyku i zapachu, będzie – jak sądzi – sprzyjać poczuciu bezpieczeństwa. Trudno nie zgodzić się z tymi racjami, choć mam przeświadczenie, że autorka wymiennie traktuje poczucie bezpieczeństwa i poczucie komfortu. Napisała: „Projektowanie, które uwzględni wielozmysłowy odbiór rzeczywistości daje użytkownikowi poczucie bezpieczeństwa, wynikające ze zharmonizowania bodźców zmysłowych, za pomocą których przestrzeń lub obiekt są dobierane.” Moim zdaniem nie zawsze wyciszone i zharmonizowane przestrzenie będą dawały poczucie bezpieczeństwa, ale mogą sprzyjać komfortowi. Przytoczone przykłady projektów – lampa emitująca zapach, poduszka ułatwiająca zasypianie poprzez emisję światła czy zatyczki do uszu modulujące dźwięki – upewniają mnie w tej opinii.

W kolejnej części pracy doktorantka przytacza swoje projekty i koncepcje wykonane w trakcie warsztatów ze studentami, które prowadziła w Akademii Sztuki w Szczecinie i Akademii Sztuk Pięknych w Gdańsku. Niewątpliwie jest to ciekawy poligon doświadczalny. Prowadzone eksperymenty projektowe pozwoliły zgromadzić wiedzę, choć szkoda że zostały opisane ogólnie. Nie zawsze czytelnik jest poinformowany o stopniu odczuwania bezpieczeństwa, które było głównym założeniem koncepcji projektowych. Dalej Joanna Jurga odwołuje się do przeprowadzonej ankiety. Niestety nie znamy sformułowanych pytań, sposobu jej przeprowadzenia i opracowania statystycznego (np. odchylenia standardowego). Dobrze byłoby dołączyć ankietę w aneksie pracy. Wykaz procentowy poszczególnych odpowiedzi jest cenną informacją, ale być może wnioski do projektowania byłyby tu ważniejsze.

Ciekawą częścią pracy są zebrane informacje na temat audytu i projektu przestrzeni dla astronautów. Jako uczestniczka brała udział w dwóch misjach w Bazie Badawczej Lunares w Pile. Baza powstała w 2017 roku dla badań i symulacji załogowych misji kosmicznych. Przeprowadza się tam testy z zakresu psychologii i technologii w warunkach izolacji. W 2018 Joanna Jurga spędziła w bazie 15 dni uczestnicząc w eksperymencie dotyczącym poczucia bezpieczeństwa. Przeprowadziła również audyt warunków zamieszkiwania i pracy w przestrzeni bazy. W roku 2019 spędziła w bazie kolejne 6 dni. Celem tej misji była poprawa jakości życia osób biorących udział w przyszłych eksploracjach kosmosu. Wynikiem było przeprojektowanie wnętrza, szczególnie strefy odpoczynku i modułu sanitarnego. Zajmowała się również z innymi uczestnikami misji procedurami bezpieczeństwa i doboru załóg naukowych. Zebrane doświadczenia wykorzystała w części praktycznej pracy.

Część teoretyczną traktuję jako rodzaj wytycznych do projektu nie ujętych w warsztat naukowy, czyli nie podlegający ściśle sformułowanym procedurom możliwym do powtórzenia. To rodzaj eksperymentu projektowego, który w tym przypadku jest uprawniony biorąc pod uwagę cel działania – projekt przestrzeni o działaniu terapeutycznym, który można doświadczyć w rzeczywistości.

1

Dzieło projektowe

Projektując *Matrice-relax* doktorantka odwołała się w założeniach, jak to ujęła: „wielozmysłowego doświadczenia przestrzeni, jako oddziaływującej pozytywnie na człowieka.” W izolowanym kontenerze zapewniła odpowiednią temperaturę, wilgotność, wentylację i oświetlenie (półmrok), zapewniła wygodne pokryte tkaniną materace dostosowujące się do przyjmowanych pozycji ciała. Przestrzeń wypełniła dźwiękami inspirowanymi naturą, do wyboru trzema różnymi zapachami i trzema, również do wyboru, animacjami. Zaprojektowała trzy sesje: relaksacyjną, poranną (koncentracyjną) oraz wieczorną (wyciszającą). Każda sesja trwała 20 minut. Przeprowadziła 60 sesji i zebrała wrażenia uczestników. 70 procent przyjęła eksperyment życzliwie. Ponieważ nie miałam możliwości sprawdzić oddziaływania tej przestrzeni, a autorka nie przeprowadziła mierzalnych testów muszę zawierzyć, że przestrzeń ta rzeczywiście poprawia dobrostan człowieka. Traktuję ten projekt jako interesujący eksperyment na pograniczu działania artystycznego i projektowego licząc, że kiedyś będę mogła doświadczyć osobiście tych wielozmysłowych wrażeń.

Dorobek projektowy

Jako projektantka Joanna Jurga pracuje od 2009. Uprawia architekturę wnętrz, projektowanie produktu, identyfikację wizualną. Para się też sztuką – uprawia malarstwo, fotografię, również film, instalacje i grafikę. Dwunastoletni dorobek, sądząc po spisie, jest obszerny lecz czytelnik może się z nim zapoznać jedynie fragmentarycznie. W portfolio doktorantka umieściła ilustracje trzech wnętrz, gdy w spisie znajdujemy 67 prac. Większy wybór pozwoliłby rzetelniej poznać jej dorobek.

W tej ocenie skupię się przede wszystkim na najważniejszym wątku działalności Joanny Jurgi – na projektach funeralnych, gdyż znam go lepiej organizując wystawy w Muzeum Narodowym w Krakowie w 2018 pt. „Z drugiej strony rzeczy. Dizajn po roku 1989” i w tym samym roku w Galerii Salon Akademii w Warszawie i w Centrum Spotkań Kultur w Lublinie pt. „Projektowanie wszędzie”, gdzie pokazywane były urny *Kami* (2015) i *Thos* (2015). Obie prace były projektowane we współpracy z Martyną Ochojską. Urny są kontynuacją pracy magisterskiej doktorantki wykonanej pod opieką dr hab. Jarosława Kozakiewicza na Wydziale Wzornictwa Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie. W 2017 roku po założeniu firmy Nurn pomysł został skomercjalizowany, a asortyment poszerzony. Doktorantka zaprojektowała kolejną urnę i jej odmiany *Mika* (2016) oraz świecznik *Lit* (2017). Projekty powstałe w ramach tej działalności odznaczają się kulturą wizualną, dobrą jakością wykonawczą, ale również opracowaniem koncepcji samych ceremonii innych niż tradycyjne. Użyte materiały – papier, stal czy beton i opracowane formy są współczesne, ale bez nachalności często widoczne w tej branży. Projektantka brała również udział w konferencjach poświęconych tej problematyce, pisała teksty w prasie specjalistycznej, brała udział w wystawach. Pracowała na rzecz podniesienia jakości i przywrócenia godności pochówku, który w ostatnich latach przybrał niepokojące formy nie tylko w sferze estetycznej. Dostrzeżono wartość tych projektów, co wyraziło się w przyznanych nagrodach: kwalifikacja do konkursu make me! urn *Kami* (2015) i świeczników *Lit* (2017), kwalifikacja urn *Kami* do finału konkursu Young Design organizowanego przez IWP (2016), srebrna nagroda w konkursie Innovation AD za projekt urn *Kami* (2015). Zarówno ujęcie i społeczna waga tematu budzą mój szacunek i upewniają, że projektantka jest osobą wrażliwą, utalentowaną, ale też skuteczna w działaniu.

Podobnie dwie inne prace, tym razem graficzne, poświęcone są podobnej tematyce. W projekcie talii kart do gry pt. *Nie gra się ze śmiercią* (2014), wykonanej jeszcze na studiach w pracowni prof. Ksawerego Piwockiego, na konkurs Totalizatora Sportowego widać wrażliwość na problemy społeczne, tym razem młodzieży. Czarno-białe ilustracje na kartach mówią o zagrożeniach jak: alkohol, narkotyki, pieniądze i stanowią punkt wyjścia do rozmowy terapeutów, ale również przez grę ujawniają nieprzewidywalność losu. Kolejny projekt to kampania społeczna pt. *Boga nie ma* (2013 wraz z Martyną Ochojską), wykonana w ramach warsztatów prowadzonych przez dr hab. Artura Frankowskiego. Tym razem przekaz dotyczy tolerancji wobec różnorodności wyznań, która w naszym kraju jest ważkim i narastającym problemem społecznym. Projekt mówi językiem młodzieży, jest prosty i czytelny w przekazie, ale też poprzez kontrowersyjność formalną przykuwa uwagę. Nośniki kampanii, to nie tylko uliczne plakaty, ale wlepki, tatuaże, ruchoma obrazy w internecie podążające za oglądającym. To język współczesności dobrze rozumiany przez młode pokolenia. Projekt otrzymał w 1014 roku I nagrodę w konkursie „Mowa nienawiści. Wykluczam wykluczenie” zorganizowanym przez Żydowski Instytut Historyczny. Obie prace zostały wdrożone przez Mortis Design.

Na koniec przytoczę instalację *Tekhelet* (2017) powstałą we współpracy z prof. Włodzimierzem Szymańskim. To linearny rysunek zamykającej i otwierającej się dłoni, wykonany w postaci neonu świecącego ostrym ledowym światłem, który ukazuje otwarte i zamknięte oko. Dla autorki jest rodzajem wyznania, jak napisała „Głęboko wierzę w to, że każdy z nas jest nosicielem światła – energii stworzenia. Obrysowałam swoją dłoń oraz oko odnosząc się do powszechnie znanych w kulturze symboli łączących element ciała i boskości.” Przywołuję tę pracę i wypowiedź dlatego, że te aspekty są niewątpliwie ważne dla rozumienia twórczości Joanny Jurgi. Choć w moim racjonalnym świecie ta problematyka jest odległa, doceniam sposób i kulturę wyrażania tej tematyki, w której można łatwo popaść w banał. Pracę wystawiono w Galerii Spokojnej w 2017 roku i w czasie Festiwalu Kinetycznej Sztuki Świtała „Light.Move.Fesival” w Łodzi w 2018 roku.

Prace Joanny Jurgi budzą mój szacunek. Jestem pełna uznania dla wrażliwości i artystyczno-projektowego wymiaru jej twórczości, jak również doceniam jej pasję i skuteczność działania.

Konkluzja

Stwierdzam, że przedstawiony przez panią mgr Joannę Jurgę materiał odpowiada wymogom określonym w art. 13, ust. z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki. Tym samym popieram wnioszek Komisji ds. Nauki i Ewaluacji Akademii Sztuk Pięknych w Gdańsku o nadanie pani mgr Joannie Jurdze stopnia doktora w dziedzinie sztuk plastycznych, dyscyplinie artystycznej: sztuki projektowe.

prof. Czesława Frejlich
Kraków, 30 stycznia 2021